

رابطه الگوهای فرزندپروری و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان متوسطه اول

معصومه فدوی^۱

هادی پورشافی^۲

فرشته اسدزاده^۳

نوع مقاله: علمی- پژوهشی

شماره صفحه: ۱۱۱-۱۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۲/۸

چکیده

خانواده به‌عنوان نخستین محیط پرورشی کودک، در پرورش ویژگی‌های گوناگون کودکان نقش فراوانی دارد. کودک نخستین آموختنی‌ها را در خانواده و سپس مدرسه می‌آموزد. این تأثیر در دوران مدرسه نیز ادامه پیدا می‌کند؛ پس فهم چگونگی تعامل والدین با دانش‌آموزان اهمیت دارد. سبک‌های فرزندپروری، الگوهایی از پرورش فرزندان است که از تعامل به‌هنجار والدین و پاسخ آن‌ها به رفتار فرزندان شکل می‌گیرد. در واقع شیوه‌های فرزندپروری یکی از بُعدهای خانواده است که طبق پژوهش‌ها تأثیر بسیار و سازنده‌ای در تمام زمینه‌های اجتماعی و تحصیلی و نیز شکل‌گیری ویژگی‌های گوناگون روان‌شناختی، از جمله سرزندگی تحصیلی دارد؛ بنابراین لازم است که رابطه بین الگوهای فرزندپروری و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان بررسی قرار گیرد. هدف از پژوهش حاضر، رابطه الگوهای فرزندپروری و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه شهر قاین بود. روش پژوهش از نوع همبستگی است. جامعه مورد نظر پژوهش حاضر، دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر قاین بود که با توجه به آمار ارائه‌شده، ۲۸۰ نفر را شامل شده‌است. نمونه

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه پیام‌نور بیرجند، نویسنده مسؤؤل

as.m7.fadavi@gmail.com

hpourshafei@birjand.ac.ir

Jgavam@yahoo.com

۲. دانشیار علوم تربیتی دانشگاه بیرجند

۳. عضو هیأت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه تهران

آماري مطالعه بر اساس جدول کرجسي و مورگان، ۲۶۰ نفر است که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری پژوهش، پرسشنامه‌های سرزندگی تحصیلی حسین چاری و دهقانی‌زاده (۱۳۹۱) و شیوه‌های فرزندپروری بامریند (۱۹۹۱) بود. روایی پرسشنامه‌های فوق‌الذکر توسط صاحب‌نظران تأیید و پایایی آن با محاسبه ضرایب آلفای کراباخ، برای پرسشنامه سرزندگی تحصیلی ۰/۸۰ و پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری ۰/۷۵ گزارش شده‌است. داده‌های پژوهش با استفاده از آزمون پیرسون و رگرسیون چندگانه و با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد، بین نوع الگوهای فرزندپروری با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد. همچنین از بین دو سبک فرزندپروری یعنی سبک استبدادی و سهل‌انگارانه، با سرزندگی تحصیلی، رابطه معناداری وجود دارد؛ ولی در سبک قاطع با سرزندگی تحصیلی رابطه معناداری وجود ندارد؛ همچنین سهل‌گیرانه بیشترین رابطه را با سرزندگی تحصیلی دارند.

واژه‌های کلیدی: الگوهای فرزندپروری، سرزندگی تحصیلی، دانش‌آموزان.

مقدمه

در سال‌های اخیر روان‌شناسی مثبت‌گرا مورد توجه روان‌شناسان قرار گرفته‌است که به‌جای پرداختن به ناهنجاری‌ها و اختلال‌ها، بیشتر بر توانمندی‌ها و استعداد‌های انسان تأکید دارد و هدف نهایی خود را شناسایی شیوه‌هایی می‌داند که بهزیستی انسان را به دنبال دارد (کلاهی حامد، احمدی و شالچی، ۱۳۹۷: ۱۴۷)؛ از طرفی توجه به عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی، سال‌هاست که مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و نظام آموزش عالی قرار گرفته‌است. از آنجاکه دانش‌آموزان به‌عنوان رکن اساسی نظام آموزشی، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی را موجب می‌شود (جوادی علمی و اسدزاده، ۱۳۹۹: ۱۰۳)؛ پس یکی از عواملی مهمی که برای یادگیری دانش‌آموزان ضروری است، سرزندگی تحصیلی است. در واقع عوامل شناختی و انگیزشی مختلفی با موفقیت نظام آموزشی ارتباط دارند و با توجه به اینکه سرزندگی تحصیلی نیز با موفقیت نظام آموزشی ارتباط دارد، در نتیجه با طراحی و آموزش سرزندگی تحصیلی می‌توان تا حدودی موفقیت نظام آموزشی را تضمین کرد.

سرزندگی تحصیلی به صورت توانایی دانش‌آموزان برای موفقیت در برخورد با موانع و مشکلات معمول زندگی تعریف شده است. سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع مشکلات و موانعی اطلاق می‌شود که دانش‌آموز هر روز با آن‌ها سروکار دارد. سرزندگی یکی از مؤلفه‌های بهزیستی روانی در بسیاری از نظام‌های پژوهشی به شمار می‌آید. وقتی فردی کاری را به طور خودجوش انجام می‌دهد، نه تنها احساس خستگی و ناامیدی به او دست نمی‌دهد، احساس می‌کند که انرژی او افزایش نیز یافته است (یعقوبی، فتحی و فتحی چگنی، ۱۳۹۸: ۱۰۸)؛ بنابراین سرزندگی تحصیلی منعکس‌کننده مفهوم تاب‌آوری فعال در زمینه تحصیلی و حوزه کلی روان‌شناسی مثبت‌نگر است و به عنوان ظرفیت دانش‌آموزان برای غلبه بر مشکلات و موانعی محسوب می‌شود که حقیقت جاری زندگی تحصیلی است (مرادی و دیگران، ۱۳۹۷: ۲). به طوری که سرزندگی تحصیلی به معنای توانایی موفقیت‌آمیز دانش‌آموزان در مواجهه با چالش‌های تحصیلی و فائق آمدن بر آن‌هاست (Comerford, Batteson & Tormey, 2015: 99). از نظر مارتین و مارش (Martin & Marsh, 2008: 55) پیشایندهای سرزندگی تحصیلی شامل عوامل روان‌شناختی، عوامل مدرسه و مشارکت و عوامل ارتباطی با خانواده و همسالان است (فولادی، کجباف و قمرانی، ۱۳۹۷: ۴۰)؛ از طرفی تحقیقات نشان داده تعامل بین فرزندان و والدین و چگونگی برقراری ارتباط والدین با فرزندان، مهم‌ترین و اساسی‌ترین عوامل در بین عوامل مختلفی است که بر پرورش و شخصیت سالم کودکان تأثیر می‌گذارد (Kimble, 2015: 11). پژوهش‌ها حاکی است رشد مثبت در دوران کودکی، پایه و اساس شخصیت، خانواده و جامعه سالم است و عامل مهمی برای توسعه کلی کودکان و موفقیت‌های آینده (Darling-Churchill & Lippman, 2016: 1)؛ در نتیجه از جمله مهم‌ترین عوامل مؤثر بر روند رشد کودک، نوع و شیوه تربیتی یا به اصطلاح، سبک فرزندپروری والدین است. سبک‌های فرزندپروری را می‌توان به عنوان مجموعه یا سیستم رفتاری تعریف کرد که تعامل والدین و کودک را در طیف گسترده‌ای از موقعیت‌ها توصیف و یک فضای تعامل مؤثر را ایجاد می‌کند. در واقع سبک‌های فرزندپروری، ترکیبی از رفتارهای والدین است که در موقعیت‌های گسترده‌ای روی می‌دهد و جو فرزندپروری بادوامی را پدید می‌آورند، روش‌هایی که والدین در برخورد با فرزندان خود اعمال می‌کنند. لذا فرزندپروری شامل یک سری از مهارت‌های بین فردی توقعات هیجانی

است که تحت تأثیر ویژگی‌های والدین و سبک دل‌بستگی که کسب کرده‌اند قرار دارد (ذکایی فر و موسی‌زاده، ۱۳۹۹: ۹۰). بامریند (Buamrind, 1991: 58) سه نوع الگوی رفتاری مقتدرانه، مستبدانه و آسان‌گیرانه را برای سبک‌های فرزندپروری ارائه داده است (نیک‌سیرت، خادمی اشکذری و هاشمی، ۱۳۹۴: ۱۵۴). پژوهش‌های انجام‌شده، نشان می‌دهد که هر کدام از شیوه‌ها، آثار و نتایج و پیامدهای خاصی را به دنبال دارد. بر اساس پژوهش مرادیان، علی‌پور و شهینی بیلاق (۱۳۹۳: ۶۳) سبک فرزندپروری مقتدرانه، با انگیزه پیشرفت رابطه مثبت و معناداری دارد؛ همچنین سبک فرزندپروری مستبدانه هم رابطه منفی و معناداری با انگیزه پیشرفت دارد.

بی‌تردید باید گفت که شخصیت، نگرش‌ها، طبقه اجتماعی، اقتصادی و مذهبی، خصوصیات و وابستگی‌های نسبی خانوادگی، تحصیل و جنس والدین خانواده، به نحوه ارائه ارزش‌ها و میزان استفاده از رفتارهای اخلاقی در فرزندان تأثیر خواهد گذاشت. والدین در این میان با مهر و محبت این حمایت و امنیت را در نوجوان ایجاد می‌کنند و منجر به ارتقای تحصیلی کودک و نوجوان خود می‌شوند؛ از طرفی رفتار والدین و مربیان به‌طور کلی بزرگ‌ترها با نوجوانان و کودکان خود از اهمیت خاصی برخوردار است و آن‌ها هستند که با کنش‌های بهنجار و نابهنجار خویش گاهی سرنوشت نوجوان را تغییر می‌دهند و او را به بیراهه می‌کشاند یا راه درست زندگی را به او نشان می‌دهند. دانستن این موضوع که دانش‌آموزان در سنین نوجوانی دستخوش چنین تغییراتی می‌شوند و او باید خود را با تمام این تغییرات هماهنگ کند حائز اهمیت است.

در میان تحقیقاتی که به بررسی رابطه الگوهای فرزندپروری و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته‌اند، پژوهش‌هایی مورد بررسی قرار گرفت که به حوزه فرزندپروری و ارتباط آن با سرزندگی تحصیلی ارتباط بیشتری داشتند. رضاپور کتابی (۱۳۹۷: ۵) در پژوهش خود نشان داد بین ادراک دانش‌آموزان از شیوه‌های فرزندپروری و سبک‌های تدریس معلم با درگیری تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد. اکبری، دهقانی و بیت‌الهی (۱۳۹۶: ۱) بیان داشتند که میان سبک فرزندپروری مقتدر با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط مثبت و معنادار و میان سبک فرزندپروری مستبد با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط منفی و معنادار وجود دارد. همچنین میان درک حمایت اجتماعی معلم با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. سبک‌های فرزندپروری و آموزش‌های والدین که در آن ارزیابی منفی از

رفتار و اعمال کودکان باشد، نقش کلیدی مهمی در رشد سرزندگی در کودکان دارد (شکاری گیسی، ۱۳۹۶: ۱)؛ پس در ضرورت پژوهش پیش‌رو، ذکر این نکته کافی به نظر می‌رسد که بررسی کنیم به‌کارگیری کدام روش‌ها رابطه مثبت بیشتری با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دارد. علی‌رغم اینکه تحقیق در مورد رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری و سرزندگی تحصیلی است، هدف آن است که بهترین روش اتخاذ شود. پژوهش حاضر به یافتن پاسخ این پرسش خواهد پرداخت: آیا الگوهای فرزندپروری با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه اول رابطه دارد؟

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه

روش پژوهش حاضر از نوع همبستگی است و جامعه آماری، کلیه دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر قاین، شامل ۲۸۰ نفر هستند. نمونه آماری مطالعه بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۲۶۰ نفر بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شدند. بدین ترتیب که بعد از کسب مجوز از آموزش‌وپرورش از بین مدارس دختر متوسطه اول که تعداد آن‌ها نه مدرسه بود، پنج مدرسه به‌صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌ها بین دانش‌آموزان توزیع شد.

ابزارهای پژوهش

برای جمع‌آوری اطلاعات از دو پرسشنامه استفاده شد که عبارت‌اند از:
الف. پرسشنامه سرزندگی تحصیلی دهقانی‌زاده و حسین چاری (۱۳۹۱: ۲۹): این مقیاس بر اساس نسخه انگلیسی مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش (Marsh, 2006: 267) و Martin & شامل ۷ سؤال است. پاسخ‌ها بر روی مقیاس ۷ درجه‌ای از نوع لیکرت (کاملاً مخالف ۱ تا کاملاً موافق ۷) محاسبه می‌شوند. مقیاس مارتین و مارش از جنبه‌های همسانی درونی و بازآزمایی پایا بود (آلفای کرونباخ، ۰/۸۰ و بازآزمایی ۰/۶۷). در پژوهش دهقانی‌زاده و دیگران (۱۳۹۳: ۱۲) ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۰ و ضریب بازآزمایی آن ۰/۷۳ گزارش

شد؛ همچنین برای محاسبه روایی، هر گویه با نمره کل محاسبه شد که دامنه آن‌ها بین ۰/۵۴ تا ۰/۶۴ گزارش شد.

ب. پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری بامریند (Buamrind, 1991: 58): این ابزار از نظریه اقتدار والدین است که بر اساس نظریه بامریند از سه الگوی آزادگذاری، استبدادی و اقتدار منطقی والدین برای بررسی الگوهای نفوذ و شیوه‌های فرزندپروری ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۳۰ ماده است که ۱۰ ماده آن به شیوه آزادگذاری مطلق، ۱۰ ماده به شیوه استبدادی و ۱۰ ماده دیگر به شیوه اقتدار منطقی والدین مربوط می‌شود. در این پرسشنامه، والدین نظر خود را برحسب مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرتی مشخص می‌کنند. نیک‌سیرت، خادمی اشکذری و هاشمی (۱۳۹۴) در پژوهش خود، ضریب پایایی آلفا را برای شیوه آزادگذاری ۰/۶۶؛ شیوه استبدادی ۰/۷۱ و شیوه اقتدار منطقی ۰/۷۳ گزارش کرده‌اند.

یافته‌های پژوهش

با توجه به جدول ۱، سبک قاطع، بالاترین میانگین را در بین سبک‌های فرزندپروری داراست (۳/۵۸). میانگین سرزندگی نیز ۳/۴۸ است. همه انحراف معیارها از ۱ کمتر است که نشان از پراکندگی کم داده‌ها دارد و اعداد مناسبی هستند.

جدول ۱) بررسی شاخص‌های مرکزی و پراکندگی

متغیر	مؤلفه	میانگین	انحراف معیار
سبک‌های فرزندپروری	سهل‌انگازانه	۱/۹۶	۰/۳۷
	استبدادی	۲/۰۲	۰/۴۱
	قاطع	۳/۵۸	۰/۳۴
سرزندگی	۳/۴۸	۰/۳۹

قبل از تحلیل داده‌های پژوهش مفروضه‌های زیربنایی تحلیل موردبررسی قرار گرفت. از مهم‌ترین این مفروضه‌ها، مفروضه نرمال بودن است. برای بررسی مفروضه نرمال بودن، داده‌های توزیع روش بررسی چولگی و کشیدگی استفاده شد. اگر مقادیر چولگی و کشیدگی بین بازه ۲- و ۲ باشد،

داده‌ها نرمال است. همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد، هیچ‌یک از متغیرهای پژوهش از مفروضه نرمال بودن تخطی ندارند.

جدول ۲) بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه	چولگی	کشیدگی
سبک‌های فرزندپروری	سهل‌انگارانه	-۱/۹۰	۱/۳۷
	استبدادی	-۱/۱۷	۰/۸۵
	قاطع	-۱/۶۵	۱/۳۲
سرزندگی	-۱/۰۸	-۱/۲۹

بر اساس فرضیه پژوهش حاضر، بین نوع الگوهای فرزندپروری (سهل‌انگارانه، قاطع و استبدادی) با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر قاین رابطه وجود دارد و نتایج بررسی این فرضیه نشان می‌دهد که در جدول ۳، فقط بین سرزندگی و سبک قاطع رابطه وجود ندارد. بین سرزندگی با سبک استبدادی رابطه منفی و بین سبک سهل‌انگارانه با سرزندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ همچنین در جدول ۴ مدل مشخص می‌کند که ۷٪ از واریانس مشاهده شده سرزندگی تحصیلی از طریق الگوهای فرزندپروری توجیه می‌شود ($R^2 = 0.07$) و در جدول ۵ با توجه به مقدار F و سطح معنی‌داری (P) که کوچک‌تر از ۰/۰۱ است، فرضیه صفر رد شده است و با اطمینان ۹۹٪ نتیجه گرفته می‌شود الگوهای سهل‌گیرانه، استبدادی و قاطع، با سرزندگی تحصیلی رابطه دارد. در جدول ۶ مقدار B ، t ، β و t و سطح معناداری گزارش شده است. بر این اساس الگوهای سهل‌گیرانه، استبدادی و قاطع، نقش معناداری در سرزندگی دارند. با توجه به مقادیر β ، سبک‌های استبدادی و قاطع نقش منفی و سبک سهل‌انگارانه نقش مثبت و معناداری در سرزندگی تحصیلی دارند. مقدار β نشان می‌دهد به‌ازای افزایش یک واحد در سبک‌های استبدادی و قاطع، سرزندگی به‌اندازه ۱۸٪ کاهش و با افزایش یک واحد در سبک سهل‌انگارانه، سرزندگی به‌اندازه ۲۳٪ افزایش می‌یابد. از بین الگوهای سهل‌گیرانه، استبدادی و قاطع با توجه به مقدار β موجود در جدول، الگوی سهل‌گیرانه بیشترین رابطه را بر سرزندگی تحصیلی دارد.

جدول ۳) نتایج ضریب همبستگی الگوهای فرزندپروری و سرزندگی تحصیلی (N=۲۶۰)

الگوهای فرزندپروری	سهل انگارانه	استبدادی	قاطع	سرزندگی
سهل انگارانه	۱			
استبدادی	-۰/۰۶	۱		
قاطع	۰/۵۴**	-۰/۰۱	۱	
سرزندگی	۰/۱۵*	-۰/۲۰**	-۰/۰۵	۱

> * ۰.۰۵, > ** ۰.۰۱

جدول ۴) نتایج تحلیل رگرسیون سرزندگی

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین واتسون	خطای استاندارد
۰/۲۸	۰/۰۸	۰/۰۷	۱/۹۰	۰/۳۴

جدول ۵) نتایج تحلیل رگرسیون سرزندگی

منابع تغییر	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره فیشر	سطح معناداری
رگرسیون	۳/۲۵	۳	۱/۰۸	۷/۳۶	۰/۰۰۰
باقی مانده	۳۷/۷۶	۲۵۶	۰/۱۵		

جدول ۶) ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش‌بینی کننده در تحلیل رگرسیون سرزندگی

مدل	B	خطای معیار SE	ضریب استاندارد Beta	آماره t	سطح معناداری	ضریب تحمل	VIF
مقدار ثابت	۴/۰۹	۰/۲۷		۱۴/۷۷	۰/۰۰۰		
سهل انگارانه	۰/۲۴	۰/۰۸	۰/۲۳	۳/۲۴	۰/۰۰۱	۰/۷۱	۱/۴۱
استبدادی	-۰/۱۷	۰/۰۶	-۰/۱۸	-۳/۰۵	۰/۰۰۲	۰/۹۹	۱/۰۰۵
قاطع	-۰/۲۱	۰/۰۸	-۰/۱۸	-۲/۵۰	۰/۰۱	۰/۷۰	۱/۴۱

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه الگوهای فرزندپروری با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر قاین با میانگین سنی ۱۵ سال مورد بررسی قرار گرفت. بررسی میانگین متغیرها نشان داد سبک قاطع بالاترین میانگین ۳/۵۸ را در بین سبک‌های فرزندپروری داراست. در تأیید فرضیه پژوهش، نتایج نشان دادند بین نوع الگوی فرزندپروری با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد. رضایور گتایی (۱۳۹۷: ۵) نشان داد بین ادراک دانش‌آموزان از شیوه‌های فرزندپروری و سبک‌های تدریس معلم با درگیری تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد. بطیار (۱۳۹۶) نشان داد بین سرزندگی تحصیلی و سبک سهل‌گیرانه و همچنین سبک مقتدرانه در فرزندپروری، رابطه مثبت و بین سرزندگی تحصیلی و سبک استبدادی در فرزندپروری، رابطه منفی وجود دارد. بخشایی (۱۳۹۵) نشان داد تأثیر راهبردهای خودمدیریتی زندگی، ادراک از شیوه‌های فرزندپروری و ادراک از جوّ مدرسه بر تحول مثبت جوانی، مثبت و معنادار است؛ همچنین راهبردهای خودمدیریتی زندگی و ادراک از شیوه فرزندپروری والدین بر سرزندگی تحصیلی، رابطه مثبت و معناداری دارد. شکاری گیسی (۱۳۹۶) نشان داد شیوه فرزندپروری مقتدرانه می‌تواند به‌طور مثبت عملکرد دانش‌آموزان را در مدارس پیش‌بینی کند و درنهایت رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری و درگیری والدین در امور تحصیلی تأیید شد. نتایج پژوهش‌های فوق با نتایج فرضیه فوق‌الذکر همسو است. با توجه به یافته‌های پژوهش، شیوه تربیتی والدین مقتدر که در مورد فرزندشان ثابت‌قدم هستند، الگوهایی از رفتارهای ابراز وجود و اعتماد را به آن‌ها ارائه می‌دهد؛ آن‌ها به گفته‌های فرزندان خود گوش می‌سپارند و گفتگو با آن‌ها را ترویج می‌دهند؛ همچنین روش انضباطی آنان توأم با گرمی، منطقی و انعطاف‌پذیری است که به افزایش پیشرفت و درگیری تحصیلی یاری می‌رساند. والدین مقتدر در کنش‌های خود با فرزندان دلسوز و صمیمی هستند.

سبک فرزندپروری مقتدرانه با ترکیبی از مهارگری و حمایت بالای عاطفی، سطوح مناسبی از استقلال و ارتباط دوسویه میان کودک و والد را تأمین می‌کند. این سبک با پیامدهای تحولی مثبت، همچون پیشرفت تحصیلی، اتکا به‌خود بیشتر، انحراف رفتاری کمتر و روابط بهتر با همسالان همراه است. در مقابل، سبک مستبدانه، با تقاضای بالای والدین و پاسخ‌دهی کم آن‌ها

و پیامدهای منفی، مانند مشکلات رفتاری درونی‌سازی و برونی‌سازی همراه است. در سبک سهیل‌گیرانه که با توقعات کم والدین و رسیدگی و توجه بیشتر آن‌ها مشخص می‌شود، والدین با توجه بیش‌ازحد به فرزندان، انتظارات کمی از آنان دارند. این شیوه تربیتی با پرخاشگری، رفتار ضداجتماعی، موفقیت کم تحصیلی و مشکلات رفتاری آشکار در کودکان همراه است (ذکابی‌فر و موسی‌زاده، ۱۳۹۹)؛ پس در تبیین این فرضیه می‌توان گفت فرزندان که از شیوه تربیتی مناسبی برخوردارند، به این دلیل که با والدین احساس راحتی و صمیمیت می‌کنند، در مورد مسائل مختلف، از جمله مسائل تحصیلی با آن‌ها تبادل نظر می‌کنند و معمولاً در مسائل تحصیلی موفق‌تر هستند. در چنین شرایطی، فرد با داشتن احساس سرزندگی در زندگی فردی، اجتماعی و تحصیلی، احساس شور و روحیه می‌کند. فرد با داشتن احساس سرزندگی در دوران تحصیل، با موانع و چالش‌های تحصیلی که در مسیر زندگی تحصیلی او قرار می‌گیرد، برخورد می‌کند و می‌کوشد با استفاده از نظرات و تجارب والدین، موفقیت‌های تحصیلی بیشتری کسب کند. به‌طور کلی نتایج پژوهش حاضر حاکی از رابطه الگوهای فرزندپروری با سرزندگی تحصیلی است. سرزندگی تحصیلی موجب احساس مثبت دانش‌آموزان در مورد خودشان خواهد شد و همین امر موجب علاقه آنان به امور تحصیلی و افزایش انگیزش تحصیلی آنان خواهد شد. این عامل، تحرک لازم را برای به‌پایان‌رساندن موفقیت‌آمیز یک تکلیف، رسیدن به هدف یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی فراهم می‌آورد. دانش‌آموزانی که سرزندگی تحصیلی بالایی دارند، اشتیاق و علاقه بیشتری به تحصیل نشان می‌دهند و جهت رسیدن به اهداف تحصیلی خود تلاش بیشتری می‌کنند. برعکس دانش‌آموزان دارای سرزندگی تحصیلی پایین، علاقه چندانی به تحصیل نشان نمی‌دهند و تلاش کمتری هم برای رسیدن به اهداف تحصیلی می‌کنند (آریا پوران و دیگران، ۱۳۹۳: ۵۸).

در خاتمه با توجه به نتایج پژوهش و هم‌چنین اهمیتی که سرزندگی تحصیلی در زندگی روزانه تحصیلی فراگیران دارد، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های بیشتری در زمینه پیامدهای سرزندگی تحصیلی، رابطه آن با کیفیت تدریس و یا نوع شناسی دیگری از الگوهای فرزندپروری با فرسودگی تحصیلی انجام شود.

منابع

- آریا پوران، سعید، و دیگران (۱۳۹۳). "رابطه ابعاد خودپنداره با انگیزش تحصیلی (خواندن، نوشتن و ریاضی) دانش‌آموزان ابتدایی دارای ناتوانی‌های یادگیری". *ناتوانی‌های یادگیری*، دوره ۴، ش ۱ (پاییز): ۵۶-۷۲.
- اکبری، مرتضی؛ دهقانی، حمیدرضا؛ بیت‌الهی، حمیده (۱۳۹۶). "ارتباط سبک‌های فرزندپروری والدین و درک حمایت معلم با سرزندگی تحصیلی". [پیوسته] قابل دسترس در: <https://civilica.com/doc/768429> [۱۳۹۹/۷/۱۴]
- بخشایی، فرح (۱۳۹۵). "مدل‌یابی رابطه راهبردهای خودمدیریت زندگی، ادراک از شیوه فرزندپروری والدین، ادراک از جو مدرسه و تحول مثبت جوانی با سرزندگی تحصیلی". رساله دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بین‌المللی امام‌رضا (ع).
- بطیار، عاطفه (۱۳۹۶). "پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی بر اساس سبک‌های فرزندپروری و ادراک از جو مدرسه در دانش‌آموزان دوره ابتدایی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی شاهرود.
- جوادی علمی، لیلا؛ اسدزاده، حسن (۱۳۹۹). "مدل‌یابی روابط ساختاری اشتیاق تحصیلی دانشجویان بر اساس کمک‌طلبی تحصیلی، تدریس تحول‌آفرین، حمایت اجتماعی با میانجی‌گیری نقش سرزندگی تحصیلی". *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، دوره ۱۰، ش ۳۷ (بهار): ۱۰۱-۱۲۲.
- دهقانی‌زاده، محمدحسین؛ حسین چاری، مسعود (۱۳۹۱). "سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوی ارتباطی خانواده، نقش واسطه‌ای خودکارآمدی". *مطالعات آموزش و یادگیری*، دوره ۴، ش ۲ (پاییز و زمستان): ۲۱-۴۷.
- دهقانی‌زاده، محمدحسین، و دیگران (۱۳۹۳). "سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوهای ارتباطات خانواده و ساختار کلاس، نقش واسطه‌ای ابعاد خودکارآمدی". *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، سال دهم، ش ۳۲ (تابستان): ۳-۳۰.

- ذکایی فر، آرزو؛ موسی زاده، توکل (۱۳۹۹). "نقش سبک‌های فرزندپروری والدین در پیش‌بینی رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستان ۵ و ۶ ساله". پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، دوره ۱۰، ش ۳۷ (بهار): ۸۷-۱۰۰.

- رضاپور گتایی، مصطفی (۱۳۹۷). "رابطه ادراک دانش‌آموزان از شیوه‌های فرزندپروری و سبک‌های تدریس معلم با درگیری تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

- شکاری گیزی، ایوب (۱۳۹۶). "بررسی رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری و درگیری والدین در امور تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی شهر بندرعباس". [پیوسته] قابل دسترس در:

<https://civilica.com/doc/768588/> [۱۳۹۹/۷/۱۴]

- فولادی، اسما؛ کجباف، محمدباقر؛ قمرانی، امیر (۱۳۹۷). "اثر بخشی آموزش سرزندگی تحصیلی بر موفقیت تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دختر". آموزش و ارزش‌یابی، دوره ۱۱، ش ۴۲ (پاییز): ۳۷-۵۳.

- کلاهی حامد، صبا؛ احمدی، عزت‌الله؛ شالچی، بهزاد (۱۳۹۷). "تبیین گرایش به مصرف مواد مخدر بر اساس هوش معنوی و خردمندی". افاق دانش، دوره ۲۴، ش ۲ (بهار): ۱۴۶-۱۵۲.

- مرادی، مرتضی، و دیگران (۱۳۹۷). "رابطه حمایت اجتماعی ادراک شده و ارزش مدرسه با سرزندگی تحصیلی با نقش میانجی درآمیزی با کار مدرسه". مطالعات آموزش و یادگیری، دوره ۱۰، ش ۱ (بهار و تابستان): ۱-۲۴.

- مرادیان، جلال؛ علی‌پور، سیروس؛ شهنی بیلاق، منیجه (۱۳۹۳). "رابطه علی بین سبک‌های فرزندپروری و عملکرد تحصیلی با واسطه خودکارآمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت در دانشجویان". روان‌شناسی خانواده، دوره ۱، ش ۱ (بهار و تابستان): ۶۳-۷۴.

- نیک‌سیرت، فرشته؛ خادمی اشکذری، ملوک؛ هاشمی، زهرا (۱۳۹۴). "رابطه شیوه‌های فرزندپروری والدین با انگیزش پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دختر". اندیشه‌های نوین تربیتی، دوره ۱۲، ش ۴ (زمستان): ۱۵۱-۱۷۴.

- یعقوبی، ابوالقاسم؛ فتحی، فتانه؛ فتحی چگنی، مریم (۱۳۹۸). "مقایسه دانش‌آموزان تیزهوش و عادی از لحاظ کمال‌گرایی، افسردگی و سرزندگی تحصیلی". فصلنامه کودکان/استثنایی، دوره ۱۹، ش ۳ (پاییز): ۱۰۵-۱۱۴.

- Buamrind, D. (1991). "The influences of parenting style on adolescent competence and substance use". *Journal of Early Adolescence*, Vol. 11, No. 1: 56-59.
- Comerford, J.; Batteson, T.; Tormey, R. (2015). "Academic buoyancy in second level schools: insights from Ireland". *Journal of Social and Behavioral Sciences*, Vol. 197: 98-103.
- Darling-Churchill, K. E.; Lippman, L. (2016). "Early childhood social and emotional development: Advancing the field of measurement". *Journal of Applied Developmental Psychology*, Vol. 45: 1-7.
- Kimble, B. A. (2015). The parenting styles and dimensions Questionnaire: A reconceptualization and validation. Oklahoma: Oklahoma State University.
- Martin, A. J.; Marsh, H. W. (2006). "Academic buoyancy and its psychological and educational correlates: A construct validity approach". *Psychology in the Schools*, Vol. 43, No. 3: 267-282.
- ——— (2008). "Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience". *Journal of School Psychology*, Vol. 46, No. 1: 53-83.

The relationship between parenting patterns and educational vitality in Junior high School students

Masoomeh Fadavi¹

Hadi Pourshafei²

Fereshteh Asadzadeh³

Abstract

As the first child-rearing environment, the family plays an important role in nurturing the various characteristics of children. The child learns first things in the family environment and then in school. This effect continues throughout school. Therefore, it is important to understand how parents interact with students. Peruvian child styles are patterns of child-rearing that are formed by regular parental interaction and their response to children's behavior. Parenting styles are one of the dimensions of the family, which, according to research, has a great and constructive impact on all social and educational fields and the formation of various psychological characteristics, including academic vitality. Therefore, it is necessary to investigate the relationship between parenting patterns and intellectual vitality in students. Therefore, this study aimed to investigate the relationship between parenting patterns and the academic vitality of high school students in Ghaen. The research method is correlational.

The target population in the present study is the first female high school students in Ghaen, which according to the statistics provided, includes 280 people. The statistical sample of the study based on Krejcie and Morgan's table is 260 people who were selected by the multi-stage cluster sampling method. The measurement tools in this study were Hosseinchari and Dehghanizadeh's (2012) Academic Vitality Questionnaires and Bamrind's (1991) Parenting Methods. Experts have confirmed the validity of the questionnaires mentioned above, and its reliability has been reported by calculating Cronbach's alpha coefficients for the Academic Vitality Questionnaire of 0.80 and the Parenting Methods Questionnaire of 0.75. Research data were analyzed using Pearson test and multiple regression using SPSS software. Findings showed that there is a relationship between the type of parenting patterns and students'

1. M.A student in Educational Psychology, Payam Noor University, Birjand, Corresponding Author, as.m7.fadavi@gmail.com

2. Associate professor, Educational Sciences, University of Birjand, hpourshafei@birjand.ac.ir

3. Faculty member of Educational Sciences, University of Tehran, Jgavam@yahoo.com

academic vitality. Also, there is a significant relationship with academic vitality between the two parenting styles, namely authoritarian and negligent styles. Still, decisively, there is no significant relationship with educational vitality. They also easily have the most to do with academic vitality.

Keywords: parenting patterns, academic vitality, students, high school

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی